

«la família té un territori i una tradició, i s'ordenava segons un pacte renovat a cada generació; la propietat immoble era el territori de la Família: de l'un *generè* a l'altre canviava el pare; el territori s'augmentava o disminuïa segons la puixança de la Família, però restava sempre un nucli central, per molts *generès* i moltes *centúries*» (*Misc. Prat de la Riba*, 1925, pp. 19, 38); «la noblesa actual dels llinatges catalans cal mesurar-la pel nombre com més reduït millor de generacions (*aut.*) que separen el *generè* (*aut.*) actual dels passats d'ell que treballaven la terra --- si la teva branca va separar-se de la família territorial d'un *generè* [*aut.*, *generació aut.*] ençà, la teva sang és més pura que si ets el darrer plançó d'una família que de molts *generès* (*aut.*) no ha treballat la terra» (*L'Esp. de Finesa v*, en *Rev. de valors del S. XIX*, p. 153); «manca el gust de la conversa entre persones escollides, que no pot sentir encara el *generè* acabat (*aut.*) d'eixir de la pedrera del poble, i tots els refinaments --- que són conseqüència del tracte entre cavallers i de la selecció continuada a través de les generacions» (*aut.*), *El vuit-cents català* (iv, p. 29), «darrer plançó d'un vell *generè* de músics», *Vida d'En Pep de la Tenora* (p. 73).

Avui podem donar com aclarida la gènesi d'aquesta forma de terminació singular. Resulta de l'encreuament del sinònim *ginè* amb *generació* o amb *gènere*; *ginè* és la contracció normal de *ginea* (segons el principi i els exemples que aplego a *E. T. C.* i, 18; *TopHesp.* ii, 185n.; *LleuresC.* 299n.: *Malea* = *Malea* > *Malè*, *Melè*; *Portea* > *Portè*; *marea* > portuguès *marè* etc.). I *ginea* i el seu antecessor *līnea* són ben coneguts: «en Troya / Pantasilea / ab sa *ginea*, / qui pot dir quanta! / millès quaranta, / mortes tallaren / ---», «Eva / per llur errada / lexà lavor / de frau, error / e gran malea / a sa *ginea*, / e quantes són / ara en lo món / són diableses / ---»; el valencià renegat o xurro que es deixava dir Fr. Diego de València, ja feia dir cínicament a una dona a primers del S. xv: «de puta non niego que yo no lo sea, / pues traygo devisa de aquesta librea, / pero muchas somos de aquesta *ginea*» (*Canc. de Baena*, 1851, 500.21, p. 332).

La variant inicial *līnea* es troba abans i és més primitiva: «si algú dóna franquea sans reencó a son servu, aquel qui la dita franquea aurà rebuda, o sos fills, no deven appeylar en juhiu lo dit padró, ne padrona ne lurs fills, ne neguns de la *līnea* ascendent o descendents ne lurs hereus», *Costi Tort.* (ed. Ol., p. 63); «no ha vassalls lo senyor rey d'Aragó hàuts, ne ha encara, que més puschen amar los descendents del dit Sr. Rey En Jacme com fan los bons hòmens naturals de Muntpesller; mas d'aquell temps ensà hi han venguts --- hòmens de Cahors e de Fiçac e de Sen Antoni, e de altres locs molts, qui no són naturals de Muntpesller drets, a qui ha plagut que la casa de Fransa s'i sia mesa; mas siats certs, que no ha plagut, ne plaurà jamés, a 'quells qui són de reta *līnea* naturals de Muntpesller», Muntaner, cap. 15; també en el cap. 338 del *Tirant*.

És clar que això és un manlleu del terme *lignée*

[S. xii], heràldic, genealògic, i per tant manllevat del francès.² El mateix francesisme, consumat en italià, també allà prengué *g* per la contaminació de *generazione*, *generazza*, i en resultà *genia* «generazione» usat en l'*Orlando* de Berni, 1531 i crec que en F. Villani (S. xiv), i que en el *Libro di Viaggi* del S. xv figura tant en aquest significat objectiu com en el despectiu de «razza» exactament igual al de Fray Diego i de JRoig. No cal dir que *lignée* va passar per dissimilació a *līnea* tal com *llinyatge* a *llinatge*, i que després una contaminació creixent per part de *generació* (ajudada per la dissimilació que veiem en el mall. *ginya* per *llinya*) ho anà convertint, de primer en *ginea*, *ginè*, i després, ficant-s'hi també l'element intermedi *-ener-*, va quedar *generè*: és precisament aquest origen el que explica el timbre obert de *generè*, fruit de la contracció de *-ea* (també *Malè*, *Portè* etc. tenen e oberta). Vegeu també, sobre tot això, l'article *ginea* del DCEC (ii, 727), on ja vaig exposar aquestes idees.

General, pres del ll. *generalis* id. «azò dix lo dia de S. M.^a de matç, em plaza *general*, davant la porta de l'eglea», 1250, doc. del Cardener (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.48); apareix ja en Llull, i en afers d'església: «ordenaren que'l apostoli tengué capítol als quatre cardenals --- que de cinc en cinc anys fos fet capítol *general*, on venguesen los arquebisbes ---», *Blanq.*, NCl. ii, 221.28); «lo rey ordenà, e féu ley *general*, que qual se volgués moro que entràs dins la illa de Anglaterra, per quins afers se volgués, que morís en continent», JoMartorell (Ag. i, 76); la forma vulgar valenciana és *gíneral* (MGadea, T. del Xè ii, 156); lo *corrent gíneral* equivalent de 'la gent, el comú'; en *gíneral* (i, 56).

Substantivat: 'generalitat, tota la nació': «que totes les pressones leguas, qui són subgetes al eclesiàstic --- vos sien tengudes d'ajudar, segons que'l *general* de tota vostra terra farà», doc. de 1305 (Finke, *Acta Ar.* iii, 136); d'ací després *El General*, la *Diputació del General* = la *generalitat de Catalunya*, i ara *La Generalitat*; «la veu de l'orgull humà, que la *generalitat* confon amb la dignitat», Noller (*Pap.*, 41) (i, p. iii).

Substantivant-se, aplicat al cap general d'una orde: «frases menors --- com sabran l'aràbic, que vagen honorar, per licència de lur *general* --- sustinents --- fam, set --- turments e mort» (ib. ii, 57.27). «*General de xèrcit*: imperator ---, *general de armada per mar*», *DTo.* 1647; «*General de Cathalunya*: generale vectigal Cathaloniae». *Generalitat* [Llull, vici retòric, L. d'Aversó i, 129]. *Generalà* [ja en la guerra de 1706-14]. *Generalat* [Lacav.]. *Generalíssim* [S. xvii, almenys], Rúbriques de Bruniquer; «en lo baluart --- quedan alguns 4 canons muntats, y en los altres vuy dia no n'hi ha, fora de una colombrina desmuntada a un cantó del baluart de la Figuera, que prengué lo *generalíssim* don Juan de Austria de la Capitania dels turcs», B. de Maldà (*Exc.*, p. 4). *Generalitzar*, *-tzació*, *-able*, *-ador*. *Generalificar*.

Generar [S. xv, *DAG.*], i els participis *generat* i *generant*, ja figuren en Llull: pres del ll. *generare*. *Generació* [*Homilies*]: «N. Sényer no respòs a la femna --- que per aventura no dixesen los falses judeus: aquest